

Ett schakt för elkabel vid Tova, Ripsa

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning Ripsa 127
Ripsa-Edeby 2:6
Ripsa socken
Södermanland

Jonas Ros

Innehåll

| | |
|--|---|
| Inledning..... | 1 |
| Målsättning och metod | 1 |
| Topografi och fornlämningsmiljö..... | 1 |
| Undersökningsresultat..... | 2 |
| Tolkning och utvärdering..... | 2 |
| Referenser | 3 |
| Otryckta källor | 3 |
| Litteratur | 3 |
| Tekniska och administrativa uppgifter..... | 3 |
| Figurer | 4 |
| BILAGA..... | 7 |
| Bilaga 1. Schakttabell..... | 7 |

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2012

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-158-9

Västerås 2013.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård genomförde 2011-10-11 en arkeologisk förundersökning i Tova Ripsa (se figur 1) med anledning av att Vattenfall Elddistribution anslöt Tova till elnätet. Undersökningsområdet berörde delar av Tova bytomt, fornlämning Ripsa 127. Tova ligger på en halvö i sjön Båven. Fem olika schakt togs upp, men inga kulturlager framkom. Det arkeologiska fältarbetet genomfördes av Jonas Ros. Stiftelsen Kulturmiljövård hade tidigare gjort en särskild arkeologisk utredning med anledning av den planerade elledningen som skulle läggas ned inom och utanför området för Tovas bytomt. Inom den berörda bytomten framkom kulturlager och delar av två stenhusgrunder. Det påträffades keramik som daterades till 1600–1700-tal. Utanför bytomten påträffades en härd (Åhlström 2011).

Målsättning och metod

Vid den särskilda arkeologiska utredningen framkom en härd, kulturlager och delar av två stenhusgrunder. Bedömningen gjordes att det längs den planerade ledningsdragningen skulle kunna framkomma kulturlager och konstruktioner. Ledningsdragningen berörde delar av Tova bytomt, fornlämning Ripsa 127. Fem olika schakt togs upp. Målsättningen med den arkeologiska förundersökningen hade fastställts av länsstyrelsen: eventuella anläggningar, kulturlager och konstruktioner skulle värderas, dokumenteras och samt dateras. Relevanta fynd skulle tillvaratas. Om komplicerade fynd, anläggningar eller strukturer framkom som inte kunde dokumenteras inom ramen för förundersökningen skulle länsstyrelsen kontaktas.

Arbetet genomfördes som en förundersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med nedläggande av elledning. Totalt togs det upp fem schakt. Schakten var ca 0,9 meter breda. Det schaktades till ett djup av ca 0,2–0,5 meter under befintlig marknivå. Fast mark, dvs. undergrunden, nåddes i samtliga schakt som togs upp. Längs en sträcka av ca 15 meter var det mycket sumpigt och blött och där togs det inte upp schakt. Det upprättades en schaktplan i skala 1:500 genom manuell inmätning. Det togs digitala fotografier.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området i Tova är kuperat. Den befintliga bebyggelsen i Tova ligger på en höjd med berg i dagen och marken sluttar ned mot sjön.

Tova omnämns första gången 1410 då Martin Karlsson i *Toffwa* omtalas (SDHK 17417) och den ort som omtalas är troligen Tova gård. Bytomten, fornlämning Ripsa 127, täcker en yta på ca 180×125 meter. Gården Tova utgör enligt historiska kartor ett hemman under Edeby säteri. Flera av husgrunderna som är synliga fanns fortfarande markerade som stående byggnader på häradsekonomiska kartan från 1897–1901 och ekonomiska kartan från 1958 (FMIS).

I Tova finns det flera fornlämningar (se figur 2) från brons- och järnåldern, bl.a. gravfält och ensamliggande gravar. Norr om bytomten finns tre gravfält. Ripsa 49:1 som består av sex runda stensättningar och en hög, Ripsa 50:1 som består av 2 högar och åtta runda stensättningar samt Ripsa 103:1 som omfattar åtta runda stensättningar.

Dessutom finns en osäker stensättning: Ripsa 104:1 och en härd Ripsa 128 (FMIS och Åhlström 2011).

Undersökningsresultat

Det togs upp fem schakt (se figur 3, bilaga 1 och figur 4). Det framkom inga anläggningar, kulturlager eller arkeologiska objekt. Ungefär vid mitten av schakt 5 påträffades det en skärva stengods och en skärva yngre rödgods, det var en del av ett fat med piplerdekor. Fynden daterades till 1700–1800-talen. Fynden tillvaratogs inte.

Tolkning och utvärdering

Målsättningen med den arkeologiska förundersökningen hade fastställts av länsstyrelsen: eventuella anläggningar, kulturlager och konstruktioner skulle värderas, dokumenteras samt dateras. Relevanta fynd skulle tillvaratas. Om komplicerade fynd, anläggningar eller strukturer framkom som inte kunde dokumenteras inom ramen för förundersökningen skulle länsstyrelsen kontaktas.

Inga anläggningar, kulturlager eller arkeologiska objekt framkom. I ett schakt påträffades det en skärva stengods och en skärva yngre rödgods som daterades till 1700–1800-talen. Fynden har antagligen hamnat i jorden i samband med gödsling. Fyndet tillvaratogs inte.

Referenser

Otryckta källor

FMIS, Se: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

SDHK= Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev, se:
<http://www.nad.riksarkivet.se/sdhk>

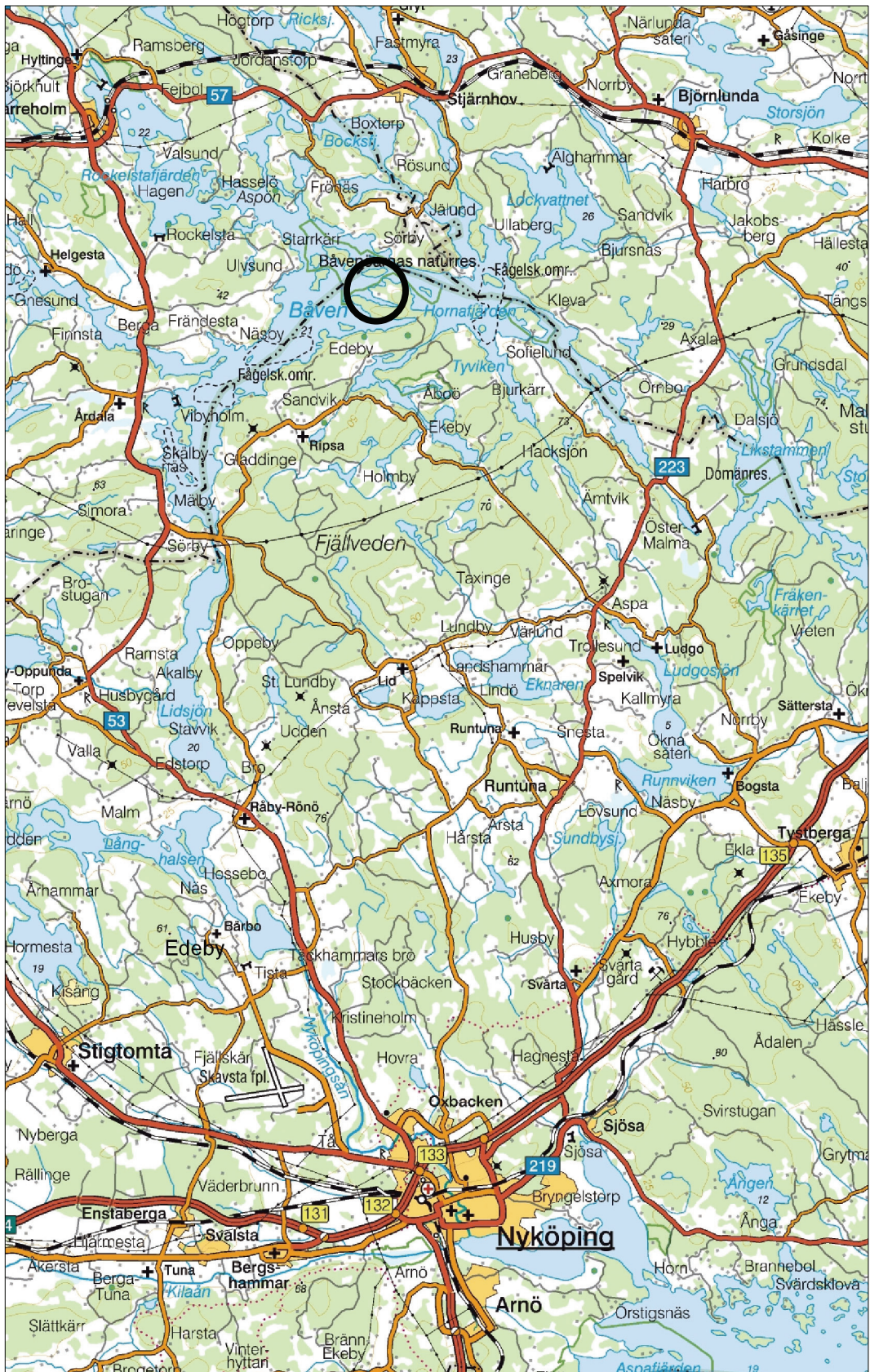
Litteratur

Ählström, J. 2011. *En el-ledning vid Tova, Ripsa. Särskild utredning. Ripsa-Edeby 2:6. Ripsa socken, Nyköpings kommun Södermanland*. Stiftelsen Kulturmiljövård. Rapport 2011:42.

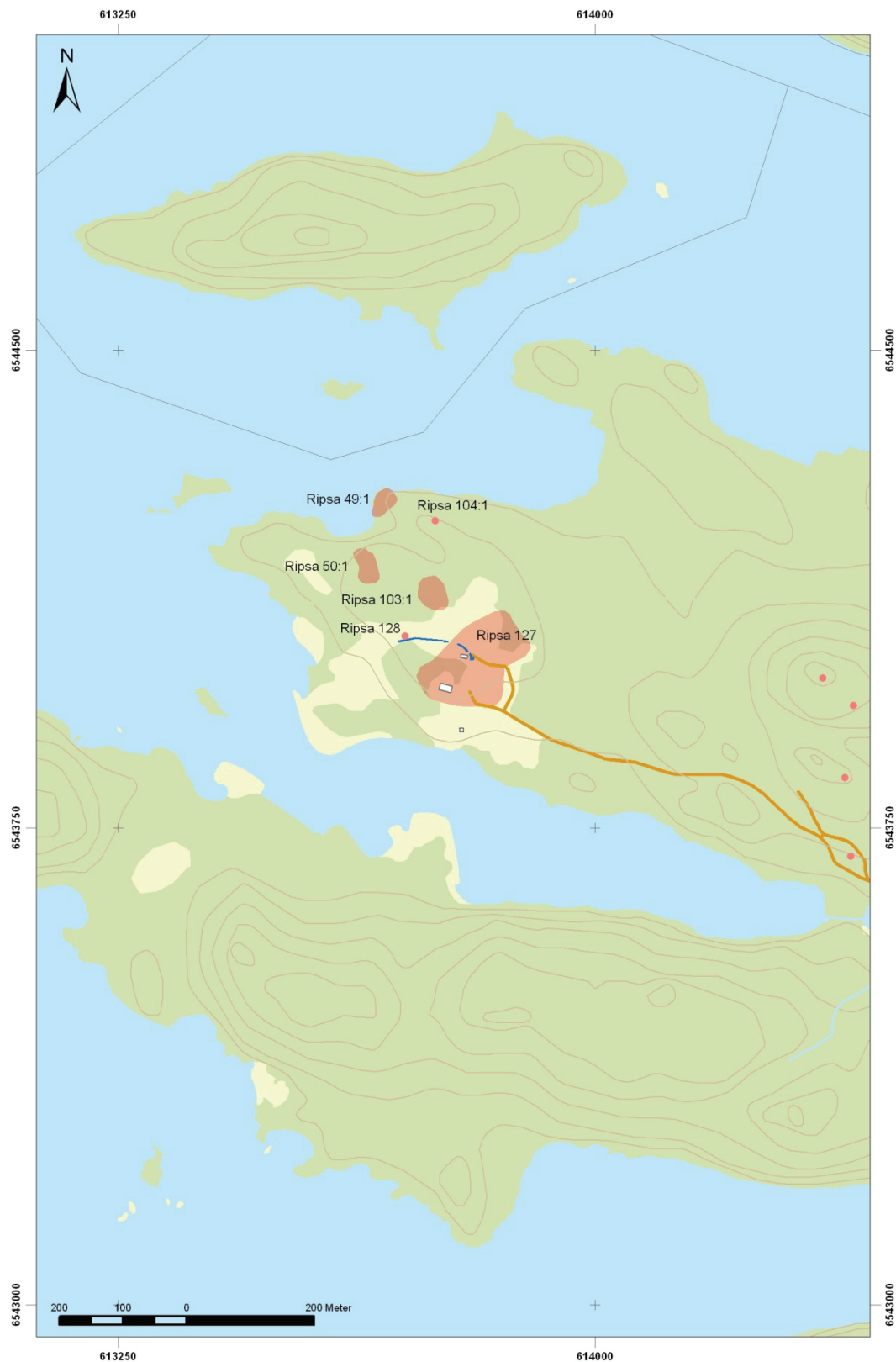
Tekniska och administrativa uppgifter

| | |
|----------------------------------|--|
| KM projektnr: | KM 11110, Tova Bytomt FU |
| Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: | 431-03137-2011, 2011-09-12 |
| Undersökningsperiod: | 2011-10-11 |
| Exploateringsyta: | Ca 108 löpmetrar |
| Personal: | Jonas Ros |
| Belägenhet: | Tova, Ripsa-Edeby 2:6, Ripsa socken, Nyköpings kommun, Södermanland, Södermanlands län |
| Ekonomisk karta: | 9H 8d NÖ, 9H 9d SÖ |
| Koordinatsystem: | X6544054, Y613698 |
| Koordinater: | Sweref 99 TM |
| Höjdsystem: | Ingen höjdmätning gjordes |
| Inmättningsmetod: | Manuellt från befintlig bebyggelse |
| Dokumentationshandlingar: | - |
| Fynd: | Inga fynd tillvaratogs |

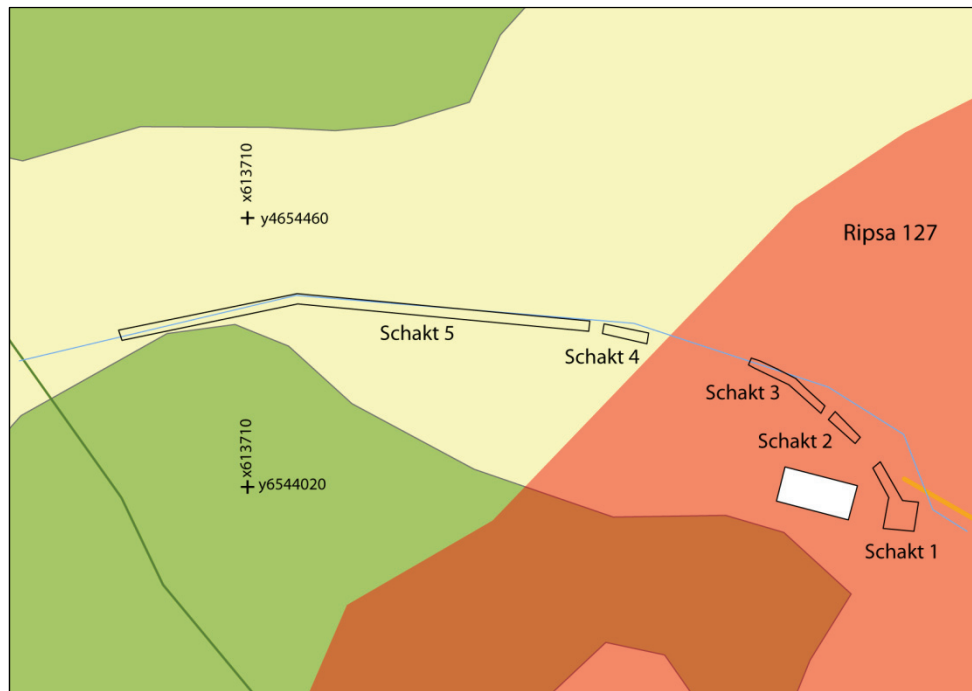
Figurer



Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utdrag ur digitala översiktskartan. Skala 1: 200 000.



Figur 2. Platsen för förundersökningsområdet med ledningssträckan är markerad med blått. Kända fornlämningar är markerade med rött. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.



Figur 3. Schaktplan. Schakten 1–5 är markerade. Vit rektangel anger läget för en befintlig byggnad. Blå linje anger ungefärliga läget för ursprunglig planerad ledningssträckning. Skala 1:1 000.



Figur 4. Undersökningsområdet med schakt 5 sett från väster. Fotograferat av Jonas Ros.

BILAGA

Bilaga 1. Schakttabell

| Schakt | Längd, m | Bredd, m | Djup, m | Kommentar |
|--------|-------------|-------------|---------|--|
| 1 | 12 | 4 | 0,4–0,7 | I ytan grusad körväg, därunder matjord. Undergrund lera och berg. |
| 2 | 4,5 | 0,9 | 0,5–0,8 | Påförd jord och därunder matjord och lera. Undergrund lera. |
| 3 | 13 | 0,9 | 0,5 | Matjord, därunder lera. Undergrund lera. |
| 4 | 7 | 0,9 | 0,5 | Matjord, därunder lera. Undergrund lera. |
| 5 | 72 | 0,9 | 0,5 | Matjord, därunder lera. Undergrund lera. Vi mitten av schaktet framkom en skärva stengods och en skärva yngre rödgods från 1700–1800-tal. Fynden tillvaratogs inte |